

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens i proposition 1998/99:114 Kulturarv – kulturmiljöer och kulturföremål framlagda förslag till ändringar i dels lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss, dels lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m. jämte sex motionsyrkanden ur två motioner som har väckts med anledning av propositionen.

Återstående delar av propositionen kommer att behandlas under våren 2000.

De föreslagna ändringarna i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m. innebär att undantaget från reavinstbeskattning vid tillskjutande av fideikommissfastigheter till ett s.k. fideikommissaktiebolag utvidgas till att omfatta även vissa samlingar som ingår i ett fideikommiss. Däremot skall reavinstbeskattning ske när aktiebolaget avyttrar fastigheter eller samlingar och när en aktieägare avyttrar aktier i bolaget.

Vad gäller förslagen till ändringar i lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss innebär dessa att Fideikommissnämnden ges något vidgade befogenheter och att lagen anpassas till 1975 års aktiebolagslag.

Lagändringarna föreslås enligt propositionen träda i kraft den 1 januari 2000.

I propositionen redovisar regeringen även sina överväganden med anledning av vissa av Kulturarvsutredningens förslag i delbetänkandet Kulturerendomar och kulturföremål (SOU 1995:128).

Kulturutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen jämte aktuella motionsyrkanden. Skatteutskottets yttrande 1999/2000:SkU4y bifogas som *bilaga 3* till detta betänkande.

Utskottet tillstyrker propositionen, dock med den ändringen att lagen om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m. föreslås träda i kraft den 31 december 1999, (*se bilaga 2*). Motionsyrkandena avstyrks.

I betänkandet har fem reservationer tagits in.

Propositionen

I proposition 1998/99:114 föreslår regeringen (Kulturdepartementet) – efter hörande av Lagrådet – att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss,
2. lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m.

Lagförslagen har intagits som *bilaga 1* till betänkandet.

Motionerna

1998/99:Kr37 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förändra lagen om avveckling av fideikommiss så att den möjliggör stiftelsebildning,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att reavinstskatt inte skall utgå vid fideikommissaktiebolags förvärv av kulturhistoriskt värdefulla samlingar,

10. att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m. vad gäller reavinstbeskattning för avyttring av till fideikommissaktiebolag överförd fastighet eller samling och för aktie i bolaget i enlighet med vad som anförts i motionen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en reglering av tillståndsgivningen vid fideikommissaktiebolagens försäljning av fast eller lös egendom,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ytterligare utredning av arvsskattereglerna från kulturmiljösynpunkt.

1998/99:Kr39 av Inger Davidson m.fl. (kd) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att överföra fideikommiss i stiftelseform.

Bakgrund

Inledning

Med fideikommiss avses fast eller lös egendom som enligt särskilt förordnande, exempelvis i fideikommissbrev eller testamente, skall bevaras ominska för all framtid och följa en viss successionsordning. Förordnandet har normalt tillkommit för att gynna en viss släkt eller vissa släkter. Successionsordningen anger på grundval av sådana omständigheter som släktskap, kön och ålder kretsen av de personer som kan komma i fråga som innehavare av fideikommissegendomen, liksom även företrädesordningen mellan dessa. Normalt besitter innehavaren egendomen odelad under sin livstid varpå egendomen vid innehavarens död övergår till äldste sonen. Att egendomen skall vara ominska innebär att den inte får överlätas, pantsättas eller utmätas. Egendomen kan inte heller ingå i ett konkursbo. Fideikommissegendomen utgör således en särskild egendoms massa, som i viktiga avseenden är underkastad andra regler än vad som normalt gäller för annan egendom.

Fideikommissinstitutets ursprung kan ytterst skönjas i rättsinstitutet fideicommissum i den romerska familjerätten. Härmed avsågs ett förordnande som möjliggjorde för en avlåtare att tillgodose en person som enligt lag inte kunde insättas som testamentstagare. I dess nuvarande utformning leder fideikommissinstitutet dock närmast sitt ursprung i det feodala institutet majorat som uppstod i Spanien under medeltiden. Majoraten hade tronföljden som förebild och innebar att viss jordegendom skulle gå i arv oförminskad enligt vissa regler. Genom det spanska stormaktsväldets utbredning spreds fideikommissidén till flertalet övriga europeiska länder.

I Sverige uppstod med början under 1600-talets mitt, efter förebild från kontinenten, privaträttsliga fideikommissbildningar i och med att enskilda personer gjorde förordnanden för framtiden beträffande viss egendom. Till en början rådde tvekan beträffande lagligheten av dessa förordnanden. Denna tvekan undanröjdes dock genom 1686 års testamentsstadga, som innehöll utförliga bestämmelser om fideikommissvillkor.

Under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet kom fideikommissinstitutet att ifrågasättas runt om i Europa. I Sverige ledde detta till att rätten att instifta nya fideikommiss i fast egendom för evärdlig tid upphävdes genom en förordning den 27 april 1810. Redan inrättade fideikommiss påverkades inte av 1810 års förbud. Genom en förordning samma år infördes emellertid en möjlighet att åstadkomma förändringar i bestående fideikommiss genom att, efter tillstånd av Kungl. Maj:t, byta ut fideikommissjord mot annan egendom. Det blev även möjligt att efter tillstånd inteckna fideikommiss-egendom. Numera kan fideikommissvillkor jämkas med stöd av permutationslagen (1972:205).

Frågan om de bestående fideikommissens avveckling aktualiserades i Sverige vid en rad tillfällen under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. År 1914 uttalade sig riksdagen i princip för en avveckling av bestående fideikommiss och år 1930 upphävdes möjligheten att inrätta fideikommiss i lös egendom. Under 1920- och 30-talen utreddes avvecklingsfrågor vid flera tillfällen, dock utan att någon lagstiftning kom till stånd (se SOU 1923:40 och SOU 1935:50). År 1952 tillsattes Fideikommissutredningen och på grundval av dess förslag i betänkandet Avveckling av fideikommissen (SOU 1959:40) överlämnade regeringen i januari 1963 en proposition till riksdagen med förslag till lag om avveckling av bestående fideikommiss. I propositionen anfördes att väsentliga principiella men även praktiska skäl talade för en avveckling av de bestående fideikommissen. Regeringen hänvisade därvid bl.a. till att fideikommissinstitutets privilegiekaraktär gjorde systemet oförenligt med gällande samhällsåskådningar och att inskränkningarna i innehavarens dispositionsrätt över egendomen var besvärande vid dess förvaltning. Lagförslaget antogs av riksdagen i november 1963 och den 1 januari 1964 trädde lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss, fortsättningsvis benämnd avvecklingslagen, i kraft (prop. 1963:5, bet. BevU L¹U 1963:2, rskr. 1963:364).

Enligt 1 § avvecklingslagen skall ett fideikommiss som upprättats för obegränsad tid till förmån för en eller flera släkter avvecklas. Av 3 § framgår att avvecklingen skall ske när den avlider som vid lagens ikraftträdande var innehavare av fideikommisset. När ett fideikommiss upphör betraktas fideikommissegendomen som ett särskilt bo, ett s.k. fideikommissbo. Egendom som innehavaren ägde vid sidan av fideikommissegendomen ingår i vederbörandes eget dödsbo. Vid avvecklingen skall egendomen fördelas mellan arvingarna. Den som skulle ha blivit nästa innehavare har därvid rätt till hälften av egendomen, medan resten skall fördelas enligt vanliga arvs- och testamentsregler som om egendomen tillhört den siste innehavaren. Efterträdaren har rätt att på sin lott få huvudgården med där förvarade samlingar.

Enligt 31–33 §§ kan fideikommissegendom med regeringens tillstånd överföras till ett s.k. fideikommissaktiebolag. Detta kan göras av antingen innehavaren innan avvecklingen påbörjats eller av fideikommissboet som ett led i avvecklingen. För att tillstånd att skjuta till fideikommissegendom till ett aktiebolag skall medges krävs enligt avvecklingslagens förarbeten att det med hänsyn till egendomens storlek och beskaffenhet från allmän synpunkt är önskvärt att egendomen hålls samman även efter avvecklingen. Hittills har aktiebolagsbildning medgivits i ett 15-tal fall.

Regeringen kan med stöd av 16 § besluta om inlösen av en större jord- och skogsegendom om dess bevarande som en enhet är av betydande allmänt intresse. Lösenrätt föreligger enligt 17 § också vad gäller samlingar av möbler, tavlor, böcker eller andra föremål av särskilt kulturhistoriskt värde om det behövs för att förebygga att samlingarna får försämrad vård, skingras eller bortflyttas.

I 6 § stadgas att regeringen kan förordna att en fideikommissurkunds bestämmelser skall gälla tills vidare eller tills en i beslutet angiven innehavare avlider om fideikommissegendomen har synnerligt kulturhistoriskt värde eller om det annars föreligger särskilda skäl. Förlängning har hittills medgivits i fyra fall.

Avvecklingen skall ske under medverkan av en särskild nämnd, Fideikommissnämnden. Nämnden har bl.a. i uppgift att meddela beslut i olika med avvecklingen sammanhängande frågor. Fideikommissnämnden skall vidare genom rådgivning främja fideikommissens avveckling. Under avvecklingstiden får Fideikommissnämnden meddela förbud vid vite att utan nämndens tillstånd riva, ändra eller flytta byggnad, ändra trädgård eller parkanläggning eller skingra eller bortflytta en samling av särskilt kulturhistoriskt värde.

Skyddet av kulturvärdena vid avveckling av fideikommiss

Frågan om skyddet av fideikommissens kulturvärden vid den förestående avvecklingen var föremål för ingående överväganden vid avvecklingslagens tillkomst. Fideikommissutredningen fann att det tvångsvisa sammanhållandet av egendom genom fideikommissband verksamt torde ha bidragit till att trygga kulturvärdenas bestånd och att en avveckling sannolikt skulle medföra

att de tillgångar som utgjort grundvalen för kulturföremålens underhåll skulle komma på olika händer. Mot denna bakgrund föreslog utredningen bl.a. att fideikommissmedel skulle kunna avsättas till särskilda fonder som var knutna till varje kulturbärande fideikommiss. Fonderna skulle organiseras som stiftelser och göras så stora att avkastningen kunde täcka en väsentlig del av kulturvärdenas underhåll. På grund av kraftig remisskritik förkastades dock dessa tankar. I avvecklingslagen tillvaratogs i stället angelägenheten av att fideikommissegendom i vissa fall inte splittrades genom i första hand bestämmelserna om tillskjutande av fideikommissegendom till aktiebolag. För den lösa egendomen anvisades inlösen och i yttersta undantagsfall skulle fideikommissförordnandet kunna förlängas (se närmare i föregående avsnitt).

I syfte att underlätta bildandet av fideikommissaktiebolag meddelades i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m. särskilda bestämmelser om reavinstbeskattning. Vidare föreskrevs i förordningen (1963:588) om arvsskatt vid avveckling av fideikommiss en möjlighet att medge befrielse från eller nedsättning av arvsskatt för viss närmare angiven kulturhistoriskt värdefull egendom.

Kulturarvsutredningen

Regeringen uppdrog i augusti 1994 åt en särskild utredare att se över vissa frågor om lagskyddet för olika kulturminnen och kulturmiljöer (dir. 1994:57). I uppdraget låg bl.a. att se över avvecklingslagen med den utgångspunkten att lagen skall tillgodose det allmänna intresset av att värdefulla kulturegendomar bevaras och hålls samlade och att studera förutsättningarna för att bilda stiftelser av enskilda slotts- och herrgårdsmiljöer med tillhörande samlingar. Övervägandena skulle i denna del inte begränsas till att avse endast fideikommissegendom utan även kunna omfatta annan värdefull kulturegendom.

Utredningen, som antog namnet Kulturarvsutredningen, lade i delbetänkandet Kulturegendomar och kulturföremål (SOU 1995:128) fram en rad förslag till ändringar i bl.a. avvecklingslagen och skattelagstiftningen i syfte att ge utrymme för att i några fler fall hindra avveckling, men främst ge förutsättningar för att de värdefullaste egendomarna frivilligt skall kunna överföras till andra förvaltningsformer som garanterar ett långsiktigt bevarande under samlad förvaltning.

Utskottet

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen vissa ändringar i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m. som innebär att undantaget från reavinstbeskattning vid tillskjutande av fideikommissfastigheter till ett fideikommissaktiebolag utvidgas till att omfatta även samlingar som omfattas av 17 § avvecklingslagen. Däremot skall reavinstbeskattning fortsättningsvis ske när aktiebolaget avyttrar fastigheter eller samlingar och när en aktieägare avyttrar aktier i bolaget. Vidare föreslås vissa ändringar i avveckl-

ingslagen som innebär att Fideikommissnämnden ges något vidgade befogenheter och att lagen anpassas till nu gällande aktiebolagslagstiftning. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000.

Regeringen redovisar i propositionen även sina ställningstaganden med anledning av vissa av Kulturarvsutredningens förslag.

Utskottet övergår i det följande till att under skilda rubriker behandla propositionen i de delar som har aktualiserats motionsvis eller som eljest tilldragit sig utskottets intresse.

Överförande av fideikommissegendom till stiftelse

Som redovisats i det föregående anvisar avvecklingslagen i första hand aktiebolagsbildning som åtgärd för att hålla samman fideikommissegendom i syfte att skydda de kulturella värden som kan bli lidande vid avvecklingen. Avvecklingslagen medger däremot inte att fideikommissinnehavaren överlåter egendomen till en stiftelse. Inget torde dock hindra att delägarna i fideikommissboet genomför en sådan transaktion, om man kommer överens om det.

Kulturarvsutredningen föreslog att det borde införas särskilda bestämmelser i avvecklingslagen av innebörd att en fideikommissinnehavare, med tillstånd av Fideikommissnämnden eller regeringen, kan överföra fideikommissegendom av särskilt kulturhistoriskt värde till en stiftelse med ändamål att bevara egendom av allmänt intresse och där stiftelsen genom sin ändamålsbestämmelse åtagit sig att långsiktigt skydda och vårda egendomen i ett sammanhållet skick.

Regeringen gör, med hänvisning till avvecklingslagens syften, i propositionen bedömningen att den av Kulturarvsutredningen föreslagna ordningen inte bör genomföras.

I motion Kr37 (m) menar motionärerna att regeringen givit de allmänpolitiska värderingar som ligger bakom avvecklingslagen alltför stor tyngd i förhållande till de kulturhistoriska värden som står på spel. Motionärerna begär ett tillkännagivande som går ut på att regeringen bör utreda hur avvecklingslagen kan förändras så att stiftelsebildning blir en naturlig form av bevarande av fideikommissegendom vid sidan av fideikommissaktiebolaget (yrkande 8).

Enligt vad som anförs i motion Kr39 (kd) har vissa fideikommiss en mycket viktig roll att spela i ett kulturarvsperspektiv, inte minst där det samlade beståndet av byggnader, inventarier och lösören är av högt kulturhistoriskt värde. Enligt motionärerna ligger det inte i linje med lagstiftningens intentioner att försvåra ett samlat bevarande av ett sådant kulturarv. Motionärerna begär därför ett tillkännagivande om att det bör införas en möjlighet att överföra fideikommissegendom i stiftelseform (yrkande 7).

Inför ställningstagandet till ifrågakarande spörsmål kan utskottet konstatera att de skäl som ligger bakom avvecklingslagen alltjämt äger giltighet. Bestående fideikommiss skall således avvecklas. Som regeringen, och även skatteutskottet framhåller, uppvisar stiftelseinstitutet sådana likheter med fideikommissinstitutet vad gäller ändamål och rättsverkningar att införandet

av en möjlighet att överföra fideikommissegendom till en stiftelse i linje med Kulturarvsutredningens förslag skulle innebära ett väsentligt avsteg från avvecklingslagens syfte, dvs. att återföra egendomen till den ordinära arvsordningen.

Mot bakgrund av vad nu anförts ansluter sig utskottet till regeringens bedömning i fråga om stiftelsebildning av fideikommissegendom och avstyrker bifall till motionerna Kr37 (m) yrkande 8 och Kr39 (kd) yrkande 7.

Beskattnings- och skatteutredningens förslag om tillskjutande av egendom till fideikommissaktiebolag, m.m.

Enligt 2 § lagen (1963:587) om inkomstbeskattnings- och skatteutredningens förslag om tillskjutande av egendom till fideikommissbo, m.m. skall skattepliktig reavinst inte anses uppkomma när en fideikommissfastighet överförs till ett aktiebolag genom tillskott i samband med aktieteckning. Detsamma gäller om bolaget avyttrar en fideikommissfastighet eller om den som fått aktier i bolaget vid avvecklingen avyttrar aktierna.

I propositionen gör regeringen den bedömningen att möjligheten att hålla samman kulturhistoriskt värdefull egendom i anslutning till fideikommissavvecklingen skulle gynnas om även samlingar som avses i 17 § avvecklingslagen, dvs. samlingar av möbler, tavlor, böcker eller andra föremål av särskilt kulturhistoriskt värde, skulle kunna tillskjutas ett aktiebolag utan att reavinstbeskattnings- och skatteutredningens förslag om tillskjutande av egendom till fideikommissbo, m.m. skulle ändras. En sådan ändring föreslås därför i propositionen. Undantaget skall dock endast gälla vid själva överföringen och inte vid en vidareförsäljning av egendomen från aktiebolaget. Enligt regeringens bedömning föreligger inte tillräckliga skäl för att behålla nu gällande undantag när ett fideikommissaktiebolag avyttrar en fastighet och när en aktieägare avyttrar aktier i bolaget. Skattebefrielsen vid sådana avyttringar föreslås därför slopas.

De nya skattereglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000 och skall tillämpas på tillskott och avyttringar som sker efter ikraftträdandet. Övergångsbestämmelserna är i propositionen utformade på så sätt att värdestegringar på fastigheter som har tillskjutits före den 1 januari 2000 i princip inte skall beaktas vid tillämpningen av de nya reglerna.

I motion Kr37 (m) anför motionärerna att nu gällande befrielse från reavinstbeskattnings- och skatteutredningens förslag om tillskjutande av egendom till fideikommissbo, m.m. är ett viktigt incitament för att bilda ett fideikommissaktiebolag. Motionärerna ifrågasätter därför regeringens förslag att avskaffa undantaget från reavinstbeskattnings- och skatteutredningens förslag om tillskjutande av egendom till fideikommissbo, m.m. Enligt motionärerna bör inte heller avyttring av samlingar som tillskjutits ett fideikommissaktiebolag reavinstbeskattas. Motionärerna yrkar att riksdagen skall avslå regeringens förslag till ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattnings- och skatteutredningens förslag om tillskjutande av egendom till fideikommissbo, m.m., såvitt nu är i fråga (yrkande 10).

I samma motion är motionärerna i och för sig positiva till att samlingar som avses i 17 § avvecklingslagen enligt propositionen skall kunna tillskjutas ett aktiebolag utan att reavinstbeskattnings- och skatteutredningens förslag om tillskjutande av egendom till fideikommissbo, m.m. skulle ändras. Det föreslagna undantaget borde dock utvidgas till att omfatta även andra samlingar vid sidan av fideikommissegendomen som tillskjuts aktiebolaget. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 9).

Vad först gäller det spörsmål som tas upp i yrkande 10 delar skatteutskottet regeringens bedömning att det saknas tillräckliga skäl för att behålla skattefriheten vid bolagets och aktieägares avyttringar. Skatteutskottet framhåller därvid särskilt att anskaffningsvärdet på aktierna i fideikommissaktiebolaget skall motsvara marknadsvärdet på den tillskjutna egendomen vid tidpunkten för överföringen till bolaget. Anskaffningsvärdet på aktierna skulle, enligt skatteutskottet, bli lägre och den latent reavinsten i motsvarande mån högre om vanliga regler skulle tillämpas. Den förmånligare utformningen har valts för att så långt som möjligt tillgodose samma syfte som nämnts i motionen, dvs. att undvika att skattereglerna minskar viljan att föra över fideikommissegendom till bolag. Skatteutskottet gör den bedömningen att den föreslagna lösningen bör vara tillräcklig för att uppnå detta syfte och tillstyrker förslaget i propositionen. Motionärernas förslag om fortsatt fullständig skattefrihet avstyrks.

Kulturutskottet ansluter sig till skatteutskottets bedömning och tillstyrker därför – med avstyrkande av motion Kr37 (m) yrkande 10 – propositionen.

När det sedan gäller yrkande 9 anser skatteutskottet att det i propositionen föreslagna undantaget från reavinstbeskattning vid överföring av samlingar enligt 17 § avvecklingslagen till ett fideikommissaktiebolag är motiverat. Undantaget bör dock enligt skatteutskottet inte omfatta andra samlingar än sådana som ingår i fideikommissegendomen och omfattas av avvecklingslagen. Skatteutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionsyrkandet.

Även kulturutskottet tillstyrker propositionen med avstyrkande av motion Kr37 (m) yrkande 9.

Arvsbeskattning

I förordningen (1963:588) om arvsskatt vid avveckling av fideikommiss finns särskilda bestämmelser som ansluter till lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt (AGL) med vissa avvikelser. Skatten på efterträdarandelen skall utgå enligt den närmast före den 1 januari 1959 gällande tariffen i 28 § AGL. Regeringen kan i enskilda fall med stöd av förordningen besluta om befrielse eller nedsättning av arvsskatt för byggnad, trädgård, parkanläggning eller samling vars bevarande med hänsyn till egendomens historia, vetenskapliga eller konstnärliga värde är av allmänt intresse. Även i annat fall kan regeringen fatta beslut om nedsättning eller befrielse av skatt enligt förordningen, om det föreligger synnerliga skäl för det.

I 57 a–c §§ AGL finns dispensregler som innebär att regeringen i vissa fall kan befria från eller nedsätta arvs- och gåvoskatt. 57 b § AGL avser bl.a. arvsskatt i de fall förlängning av ett fideikommiss medges med stöd av 6 § avvecklingslagen. Sådan skatt kan efterges eller nedsättas om skattebetalningen skulle äventyra ett allmänt intresse av kulturhistorisk eller annan art.

Kulturarvsutredningen föreslog att anstånd skall få medges – under högst tio år från skattens fastställande – med arvs- och gåvoskatt på fast egendom som är förklarad som byggnadsminne enligt 3 kap. lagen (1988:950) om kulturminnen, eller fast egendom som enligt intyg från länsstyrelsen är av beskaffenhet att kunna bli byggnadsminnesförklarad. Under anståndstiden skall den skattskyldige kunna avräkna kostnader för reparation och underhåll

av den fasta egendomen som betalning av skatt och ränta, om länsstyrelsen intygar att kostnaderna varit kulturhistoriskt motiverade överkostnader. Återstående skatt och ränta skall, enligt utredningsförslaget, betalas när anståndstiden löpt ut.

I propositionen konstaterar regeringen att utredningens förslag skulle få mycket begränsad effekt eftersom kulturhistoriskt värdefulla byggnader normalt är åsatta ett relativt lågt värde. Vidare avser förslaget en relativt stor och heterogen grupp, i vilken ingår allt mellan hyreshus i storstäder till herrgårdar. Enligt regeringens mening är problemen med generationsskifte som regel helt olika i dessa fall. Hotbilderna från kulturmiljösynpunkt skiljer sig vidare åt starkt. Kulturarvsutredningens förslag bör därför enligt regeringens mening inte genomföras.

I motion Kr37 (m) hävdar motionärerna att regeringens skäl för att inte genomföra Kulturarvsutredningens förslag om arvsbeskattning är så knapphändiga att frågan bör belysas ytterligare. I motionen begärs ett tillkännagivande om ytterligare utredning (yrkande 12).

Skatteutskottet delar regeringens bedömning och påminner om att frågor om arvs- och gåvoskattens framtida utformning bereds inom Regeringskansliet. Enligt skatteutskottets uppfattning saknas anledning för riksdagen att göra ett uttalande om en särskild utredning av arvsskattereglerna från kulturmiljösynpunkt och skatteutskottet avstyrker motionsyrkandet.

Kulturutskottet gör även i denna fråga samma bedömning som skatteutskottet och avstyrker bifall till motion Kr37 (m) yrkande 12.

Bolagsordning i fideikommissaktiebolag, m.m.

I det följande behandlar utskottet ett yrkande som rör utformningen av fideikommissaktiebolagens bolagsordningar och tillståndsgivningen vid fideikommissaktiebolagens egendomsförsäljning – spörsmål som inte berörs närmare i propositionen.

Enligt 34 § avvecklingslagen skall i ett fideikommissaktiebolags bolagsordning föreskrivas att bolagsordningen skall fastställas av regeringen och att ändringar däri endast får ske med regeringens medgivande om annat inte föreskrivits av regeringen. Bestämmelsen syftar till att de allmänna intressen som motiverar bolagsbildningen kan tillgodoses även efter avvecklingen av fideikommisset. Enligt vad som anförs i förarbetena till avvecklingslagen bör regeringen vid prövningen av frågan om tillstånd till bildande av fideikommissaktiebolag se till att efter omständigheterna lämpliga bestämmelser tas in i bolagsordningen. Som exempel på sådana bestämmelser anges krav på tillstånd att överlåta bolagets egendom och att försätta bolaget i frivillig likvidation. Vidare bör bestämmelser om hembudsskyldighet och bundna aktier föreskrivas. I de bolagsordningar som hittills fastställts av Kungl. Maj:t eller regeringen har normalt föreskrivits att det krävs länsstyrelsens tillstånd för att överlåta eller inteckna bolagets fasta egendom. Vidare har som regel bestämmelser om hembudsskyldighet tagits in i bolagsordningarna.

I motion Kr37 (m) anförs att reglerna om avyttring av fideikommissaktiebolags egendom bör ses över. Motionärerna pekar på att grunderna för läns-

styrelsernas tillståndsgivning har förändrats genom permutationslagens tillkomst. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av en reglering av tillståndsgivningen vid fideikommissaktiebolagens försäljning av lös eller fast egendom i syfte att få bolagsordningarna i samklang med permutationslagen (yrkande 11).

Kulturarvsutredningen ansåg att ordningen med länsstyrelserna som tillståndsmyndighet var mindre lämplig och förordade i stället att Fideikommissnämnden borde anförtros denna uppgift och befogenheten att godkänna ändringen i bolagsordningar. Utredningen ansåg vidare att grunderna för tillståndsprovningen, i de fall en sådan föreskrivs, borde regleras närmare genom en hänvisning till permutationslagen.

I propositionen anförs i dessa frågor att vid tillstånd att tillskjuta samlingar enligt 17 § avvecklingslagen bör föreskrivas i bolagsordningen att samlingen eller delar därav endast får avyttras med Fideikommissnämndens tillstånd. Utskottet kan upplysa om att regeringen i ett beslut den 14 oktober 1999 beträffande tillstånd att tillskjuta fideikommissegendom till ett aktiebolag fastställt en bolagsordning som bl.a. innehåller bestämmelser om att överlåtelse av eller upplåtelse av aktiebolagets både fasta och lösa egendom kräver tillstånd av Fideikommissnämnden (ärende Ju1997/4597). Regeringens nya praxis ligger således i linje med Kulturarvsutredningens förslag och framstår, såvitt utskottet kan bedöma, som lämplig och ändamålsenlig, inte minst med tanke på Fideikommissnämndens överblick på området och samlade erfarenhet.

Utskottet kan konstatera att det saknas särskilda bestämmelser i lag eller annan författning vad gäller frågan om vilka bestämmelser som bör tas in i bolagsordningarna vid deras fastställelse och bestämmelsernas närmare utformning såvitt nu är i fråga. Som framgår av förarbeten är detta emellertid en fråga för regeringen att ta ställning till vid fastställandet av bolagsordningen efter omständigheterna i det enskilda fallet. Enligt utskottets mening har inte framkommit någon omständighet som talar för att nuvarande ordning är behäftad med några olägenheter som skulle motivera ett initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet. Utskottet förutsätter dock att regeringen återkommer i saken om det, vid den fortsatta provningen av sådana ärenden, skulle visa sig erforderligt.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Kr37 (m) yrkande 11.

Övriga frågor

Som skatteutskottet konstaterar anpassas de särskilda bestämmelserna om beskattning av fideikommissbo genom det förslag till inkomstskattelag som riksdagen behandlar senare under hösten 2000 till den nya inkomstskattelag som skall träda i kraft den 1 januari 2000 (jfr. prop. 1999/2000:2). Av lagtekniska skäl bör nu aktuella ändringar i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m. träda i kraft något tidigare än den nya inkomstskattelagen. Mot denna bakgrund förordar utskottet ett ikraftträdande den 31 december 1999.

I de delar av propositionen som inte närmare har berörts i det föregående har utskottet inte något att erinra mot regeringens förslag.

Utskottet hemställer

1. beträffande *stiftelsebildning*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Kr37 yrkande 8 och 1998/99:Kr39 yrkande 7,

res. 1 (m)

res. 2 (kd)

2. beträffande *reavinstbeskattning vid fideikommissaktiebolags avyttringar, m.m.*

att riksdagen med avslag på motion 1998/99:Kr37 yrkande 10 antar 2 § i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m.,

3. beträffande *reavinstbeskattning av samlingar*

att riksdagen med avslag på motion 1998/99:Kr37 yrkande 9 antar 2 c § i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m.,

res. 3 (m)

4. beträffande *arvsbeskattning*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Kr37 yrkande 12,

res. 4 (m, kd)

5. beträffande *bolagsordning*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Kr37 yrkande 11,

res. 5 (m)

6. beträffande *ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna*

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m. såvitt avser ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna med den ändringen att punkt 1 erhåller i bilaga 2 som *Utskottets förslag* betecknad lydelse,

7. beträffande *lagförslagen i övrigt*

att riksdagen

dels antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss,

dels antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m. i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställt ovan.

Stockholm den 4 november 1999

På kulturutskottets vägnar

Inger Davidson

I beslutet har deltagit: Inger Davidson (kd), Åke Gustavsson (s), Agneta Ringman (s), Charlotta L Bjälkebring (v), Lennart Fridén (m), Eva Arvidsson (s), Jan Backman (m), Paavo Vallius (s), Lars Wegendal (s), Peter Pedersen (v), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m), Ewa Larsson (mp), Birgitta Sellén (c), Lennart Kollmats (fp), Hillevi Larsson (s) och Anne-Katrine Dunker (m).

1. Stiftelsebildning (mom. 1)

Lennart Fridén, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Överförande av fideikommisssegendom till stiftelse som börjar med ”Inför ställningstagandet” och slutar med ”yrkande 7” bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att avvecklingslagens tillämpning har inneburit att stora kulturvärden skingrats. De instrument avvecklingslagen anvisar för att skydda fideikommissens kulturvärden har uppenbarligen inte räckt till. För att motverka fortsatt värdeförstörelse krävs enligt utskottets mening flera åtgärder. En sådan åtgärd skulle vara att i avvecklingslagen införa en möjlighet att överföra kulturhistoriskt värdefull fideikommisssegendom till en stiftelse. I det sammanhanget noterar utskottet särskilt att regeringen i viss mån redan har slagit in på denna linje genom att i några fall medge att fideikommisssegendom överförts till stiftelser genom permutation. Frågan bör, med utgångspunkt i Kulturarvsutredningens förslag, utredas på nytt med inriktningen att stiftelsebildning skall bli ett naturligt alternativ till aktiebolagsbildning. Utskottet förutsätter att även de skatterättsliga frågor som aktualiseras i sammanhanget därvid blir lösta.

Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen, med bifall till motion 1998/99:Kr37 (m) yrkande 8 och med anledning av motion 1998/99:Kr39 (kd) yrkande 7, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *stiftelsebildning*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Kr37 yrkande 8 och med anledning av motion 1998/99:Kr39 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Stiftelsebildning (mom. 1)

Inger Davidson och Dan Kihlström (båda kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Överförande av fideikommisssegendom till stiftelse som börjar med ”Inför ställningstagandet” och slutar med ”yrkande 7” bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att avvecklingslagens tillämpning inneburit att stora kulturvärden skingrats. De instrument avvecklingslagen anvisar för att skydda fideikommissens kulturvärden har uppenbarligen inte räckt till. För att motverka fortsatt värdeförstörelse krävs enligt utskottets mening flera åtgärder. En sådan åtgärd skulle vara att i avvecklingslagen införa en möjlighet att överföra kulturhistoriskt värdefull fideikommisssegendom till en stiftelse. I det sammanhanget noterar utskottet särskilt att regeringen i viss mån redan har slagit in på denna linje genom att i några fall medge att fideikommisssegendom överförts till stiftelser genom permutation. Mot bakgrund av de stora kulturvärden som nu står hotade i de få återstående fideikommissen

bör regeringen omgående återkomma till riksdagen med ett lagförslag i enlighet med vad utskottet anför. Utskottet påminner därvid om att det i Kulturavsnittets delbetänkande finns ett färdigt lagförslag som vunnit en stor del av remissinstansernas gillande. Utskottet förutsätter att regeringen i anslutning därtill även lägger fram erforderliga förslag till lagändringar för att lösa de skatterättsliga problem som finns på området.

Vad utskottet sålunda anför bör riksdagen, med bifall till motion 1998/99:Kr39 yrkande 7 (kd) och med anledning av motion 1998/99:Kr37 (m) yrkande 8, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *stiftelsebildning*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Kr39 yrkande 7 och med anledning av motion 1998/99:Kr37 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. Reavinstbeskattning av samlingar (mom. 3)

Lennart Fridén, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Beskattning vid tillskjutande av egendom till fideikommissaktiebolag, m.m. som börjar med "När det" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Vad gäller den frågeställning som tas upp i yrkande 9 anser utskottet, i likhet med skatteutskottet, att det föreslagna undantaget från reavinstbeskattning vid överföring av samlingar som omfattas av 17 § avvecklingslagen är motiverat. Utskottet tillstyrker således propositionen i denna del. Mot bakgrund av att det på fideikommiss ofta finns samlingar vid sidan av fideikommissegendomen som utgör viktiga delar av kulturmiljön talar dock enligt utskottets uppfattning starka skäl för att undantaget bör utvidgas till att även omfatta andra samlingar än fideikommissegendom. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag i enlighet härmed.

Vad utskottet sålunda anför i denna del bör riksdagen, med bifall till motion 1998/99:Kr37 (m) yrkande 9, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *reavinstbeskattning av samlingar*
att riksdagen
dels antar 2 c § i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m.,
dels med bifall till motion 1998/99:Kr37 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Arvsbeskattning (mom. 4)

1999/2000:KrU6

Inger Davidson (kd), Lennart Fridén (m), Jan Backman (m), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m) och Anne-Katrine Dunker (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Arvsbeskattning som börjar med "Skatteutskottet delar" och slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning vad gäller behovet av en belysning av den arvsskatterättsliga lagstiftningen såvitt nu är i fråga. I anslutning därtill bör lagstiftningen på området även ses över från kulturmiljösynpunkt. Därvid skulle effekterna av att regeringen har möjlighet att besluta om befrielse eller nedsättning av arvsskatt i vissa fall med hänsyn till egendomens historiska, vetenskapliga eller konstnärliga värde kunna utvärderas.

Utskottet anser att riksdagen, med bifall till motion 1998/99:Kr37 (m) yrkande 12, som sin mening bör ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *arvsbeskattning*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Kr37 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Bolagsordning (mom. 5)

Lennart Fridén, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Bolagsordning i fideikommissaktiebolag, m.m. som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "yrkande 11" bort ha följande lydelse:

Som redovisats i det föregående saknas bestämmelser i lag eller annan författning om bolagsordningarnas innehåll och enligt vilka grunder tillståndsprövning skall ske i de fall sådan föreskrivits i bolagsordningen. Enligt utskottets mening är denna ordning inte tillfredsställande. I likhet med motionärerna anser utskottet att frågan om reglerna vid avyttring av egendom tillhörig ett fideikommissaktiebolag bör bli föremål för närmare överväganden i syfte att åstadkomma att bolagsordningarna kommer i samklang med permutationslagen. Det bör ankomma på regeringen att i lämpligt sammanhang föranstalta därom.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen, med bifall till motion 1998/99:Kr37 (m) yrkande 11, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *bolagsordning*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Kr37 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Förslag till lag om ändring i lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss

dels att 32 § skall upphöra att gälla,

dels att i 6, 16, 17, 19, 28, 30, 31, 34, 37 och 38 §§ ordet ”Konungen” i olika böjningsformer skall bytas ut mot ”regeringen” i motsvarande form,

dels att i 16 och 17 §§ ordet ”kronan” skall bytas ut mot ”staten”,

dels att 18 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Avvecklingen av fideikommiss skall ske under medverkan av en särskild nämnd, fideikommissnämnden.

Fideikommissnämnden skall utreda frågor som avses i 6, 16, 17 och 38 §§ samt *till Konungen* göra de framställningar, som *föranledas* av utredningen. Vidare skall nämnden *främja avvecklingen* genom *rådgivande* och *vägledande verksamhet* samt meddela beslut, som enligt vad nedan stadgas ankommer på nämnden.

Fideikommissnämnden skall utreda frågor som avses i 6, 16, 17 och 38 §§ samt *hos regeringen* göra de framställningar, som *föranleds* av utredningen. Vidare skall nämnden genom *rådgivning* och *på annat sätt verka för att lagens syften fullföljs* samt meddela beslut, som enligt vad nedan stadgas ankommer på nämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m.¹

dels att 5 § skall upphöra att gälla,

dels att 2 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas sju nya paragrafer, 2 a–2 g §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om fideikommissfastighet överföres till ett aktiebolag genom tillskott i samband med aktieteckning, skall följande iakttagas.

Skattepliktig realisationsvinst eller avdragsgill realisationsförlust skall *icke* anses uppkomma genom överföringen *och ej heller om bolaget avyttrar fastigheten eller den, som erhållit aktie i bolaget vid avvecklingen av fideikommiss, avyttrar aktien.*

Överföringen skall icke medföra, att fideikommissinnehavare vid tillämpning av bestämmelserna i förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, skall anses hava överlåtit fastighet.

Efter därom gjord framställning äger fideikommiss eller fideikommissbo *erhålla befrielse från beskattning av sådan intäkt av skogsbruk och av jordstykningens rörelse, som må föränledas av överföringen. Vid befrielse från beskattning av intäkt av skogsbruk skall bolaget övertaga det för fideikommisset eller fideikommissboet vid överföringen gällande ingångsvärdet och det för fideikommisset eller boet gällande ingående virkesförrådet för skogen. Vid befrielse från beskattning av intäkt av jordstykningens rörelse skall bolagets anskaffningsvärde för fastighet eller del av fastighet, som vid*

2 §

Om *en* fideikommissfastighet överförs till ett aktiebolag genom tillskott i samband med aktieteckning, skall skattepliktig realisationsvinst eller avdragsgill realisationsförlust *inte* anses uppkomma genom överföringen.

2 a § I fall som avses i 2 § har en fideikommissinnehavare eller ett fideikommissbo rätt att efter anmälan undantas från beskattning för sådan intäkt av näringsverksamhet som hänför sig till skogsbruk eller tomtrörelse och som föränleds av överföringen. Därvid gäller i fråga om skogsbruk att aktiebolaget skall överta det ingångsvärde som gäller för fideikommisset eller fideikommissboet. I fråga om tomtrörelse gäller att bolagets anskaffningsvärde för en fastighet eller en del av fastighet som vid överföringen ingår i tomtrörelsen anses motsvara det skattemässiga värdet av en sådan

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1986:1294
5 § 1990:352.

överföringen ingår i *jordstyckningsrörelsen*, anses motsvara det i *beskattningshänseende gällande* värdet av sådan fastighet eller fastighetsdel hos fideikommisset eller fideikommissboet.

Efter *därom* av fideikommissinnehavare eller fideikommissbo *gjord framställning* äger bolaget åtnjuta de värdeminskningssavdrag för täckdikningsanläggningar och skogsvägar *å fastigheten som skulle hava tillkommit fideikommisset, fideikommissinnehavaren eller fideikommissboet om fastigheten icke överlåtits.*

fastighet eller fastighetsdel hos fideikommisset eller fideikommissboet.

2 b § Efter *anmälan* av fideikommissinnehavaren eller fideikommissboet *inträder i fall som avses i 2 § aktiebolaget i överlåtarens skattemässiga situation i fråga om värdeminskningssavdrag för täckdikningsanläggningar och skogsvägar på fastigheten.*

2 c §

Om en samling som avses i 17 § lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss överförs till ett aktiebolag genom tillskott i samband med aktieteckning, skall skattepliktig realisationsvinst eller avdragsgill realisationsförlust inte anses uppkomma genom överföringen.

2 d §

Om en fastighet eller en tillgång som ingår i en samling som avses i 17 § lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss efter utgången av år 1999 har överförs till ett aktiebolag genom tillskott i samband med aktieteckning, skall bolagets anskaffningsvärde för egendomen anses motsvara tillgångens skattemässiga värde vid tidpunkten för överföringen.

2 e §

Med skattemässigt värde avses i denna lag vad som följer av 9 § lagen (1998:1600) om beskattning vid överlåtelser till underpris.

2 f §

Vid överföring av en näringsfastighet enligt 2 § tillämpas inte bestämmelserna om återföring av värdeminskningssavdrag m.m. i punkt 4 andra stycket och punkt 5 anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen (1928:370).

2 g §

Om i fall som avses i 2 eller 2 c § en överföring av en fideikommissfastighet eller en samling som avses i 17 § lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss gjorts efter utgången av år 1999 skall anskaffningsvärdet för aktie som förvärfvas i samband med överföringen anses motsvara den överförda fastighetens respektive samlings marknadsvärde vid den tidpunkten, fördelat på de aktier som då förvärfvas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas på överföringar och avyttringar som sker efter ikraftträdandet.
 2. Om en fideikommissfastighet överförs till ett aktiebolag före utgången av år 1999 och bolaget avyttrar fastigheten skall bolagets anskaffningsvärde för tillgången anses motsvara fastighetens marknadsvärde den 1 januari 2000.
 3. Om en fideikommissfastighet överförs till ett aktiebolag före utgången av år 1999 och en aktie som förvärfvats i samband med överföringen avyttras skall anskaffningsvärdet för aktien anses motsvara dess marknadsvärde den 1 januari 2000.

Av utskottet föreslagen ändring av punkt 1
i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna
till regeringens förslag till
lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbe-
skattning av fideikommissbo, m.m.

1999/2000:KrU6
Bilaga 2

Regeringens förslag

1. Denna lag träder i kraft den
1 januari 2000 och tillämpas på
överföringar och avyttringar som
sker *efter ikraftträdandet*.

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den
31 december 1999 och tillämpas på
överföringar och avyttringar som
sker *den 1 januari 2000 eller senare*.

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över skattefrågor i proposition 1998/99:114 Kulturarv – kulturmiljöer och kulturföremål jämte motioner. Utskottet får anföra följande.

Beskattnings vid tillskjutande av egendom till fideikommissaktiebolag

Gällande rätt

Enligt lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss (avvecklingslagen) kan regeringen medge en innehavare av ett fideikommiss att under vissa förutsättningar få överföra fideikommissegendom till ett aktiebolag. I lagen (1963:587) om inkomstbeskattnings av fideikommissbo, m.m. finns regler för att underlätta bildandet av fideikommissaktiebolag. Skattepliktig realisationsvinst eller avdragsgill realisationsförlust anses inte uppkomma när en fideikommissfastighet överförs till ett aktiebolag genom tillskott i samband med aktieteckning. Detsamma gäller om bolaget avyttrar fastigheten eller om den som fått aktier i samband med avvecklingen av ett fideikommiss avyttrar sådana aktier.

Propositionen

I propositionen föreslås att undantaget från reavinstbeskattnings vid tillskott av fideikommissfastighet utvidgas till att omfatta även överföring av samlingar som avses i 17 § avvecklingslagen, dvs. samlingar av möbler, tavlor, böcker eller andra föremål av särskilt kulturhistoriskt värde. Förslaget syftar till att förbättra förutsättningarna för att hålla ihop intressanta samlingar. Skatten vid en överlåtelse av sådana samlingar kan uppgå till betydande belopp, och det kan försvåra en överföring av hela samlingen till ett fideikommissaktiebolag. Avvecklingslagen tillåter i och för sig att staten löser in samlingar, men det är sällan lämpligt med inlösen dels för att det är dyrt för staten, dels för att en stor del av det kulturhistoriska värdet ofta ligger i att samlingen kan finnas kvar i sin miljö.

Däremot finns det enligt propositionen inte något bärande skäl för att behålla undantagen från reavinstbeskattnings när ett fideikommissaktiebolag avyttrar fastighet och när en aktieägare avyttrar aktier i bolaget. Skattefriheten vid sådana avyttringar slopas därför enligt förslaget.

De nya skattereglerna skall träda i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas på överföringar och avyttringar som sker efter ikraftträdandet. Övergångsreglerna har utformats så att värdestegringar på fastigheter som överförts före

Motionen

I motion Kr37 yrkar Elisabeth Fleetwood m.fl. (m) att riksdagen skall uttala sig för att undantaget från reavinstbeskattning utvidgas så att även samlingar vid sidan av fideikommisssegendomen kan överlåtas till bolaget utan reavinstbeskattning (yrkande 9).

Motionärerna yrkar vidare att förslaget om att slopa undantagen från reavinstbeskattning på fideikommissaktiebolagets avyttringar och på avyttringar av aktier i bolaget skall avslås (yrkande 10). Motionärerna anser att befrielsen från reavinstbeskattning är ett mycket viktigt incitament för bildande av fideikommissaktiebolag och hänvisar även till att avyttringar av fideikommissegendom kräver särskilt tillstånd. Enligt motionen bör gällande undantagsregler vid bolagets avyttringar och för avyttring av aktier finnas kvar och utvidgas till att omfatta samlingar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att ett undantag från reavinstbeskattning vid överföring av samlingar som avses i 17 § avvecklingslagen är motiverat för att motverka att kulturhistoriskt intressanta samlingar skingras eller flyttas. Följaktligen tillstyrker utskottet propositionen i denna del.

Utskottet delar regeringens bedömning att det saknas tillräckligt starka skäl för att behålla skattefriheten vid bolagets avyttringar och när den som fått aktier i samband med avvecklingen avyttrar dessa. Med anledning av vad som anförts i motionen om minskade incitament att bilda fideikommissaktiebolag vill utskottet framhålla att propositionen innebär att anskaffningsvärdet på aktierna i fideikommissaktiebolaget skall motsvara marknadsvärdet på den tillskjutna egendomen vid tidpunkten för överföringen till bolaget. Anskaffningsvärdet på aktierna skulle bli lägre och den latent reavinsten i motsvarande mån högre om vanliga regler skulle tillämpas. Den förmånligare utformningen har valts för att så långt som möjligt tillgodose samma syfte som nämns i motionen, dvs. att undvika att skattereglerna minskar viljan att föra över fideikommissegendom till bolag. Utskottet anser att den i propositionen föreslagna lösningen bör vara tillräcklig för att uppnå detta syfte och avstyrker därför motionärernas förslag om fortsatt fullständig skattefrihet. Utskottet anser heller inte att undantaget från reavinstbeskattning vid överföring av samlingar till fideikommissaktiebolaget bör omfatta andra samlingar än sådana som ingår i fideikommisssegendomen och omfattas av avvecklingslagen. Utskottet tillstyrker alltså propositionen i denna del och avstyrker motion Kr37 yrkandena 9 och 10.

Utskottet vill erinra om att de särskilda skattereglerna för fideikommiss anpassas till den nya inkomstskattelagens terminologi genom det förslag till en inkomstskattelag som riksdagen behandlar senare i höst (prop. 1999/2000:2). Dessa justeringar skall träda i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas fr.o.m. 2002 års taxering. Av lagtekniska skäl bör ikraftträdandet

av de ändringar som föreslås i proposition 1998/99:114 få träda i kraft vid en något tidigare tidpunkt än de ändringar som föranleds av den nya inkomstskattelagen. Med denna utgångspunkt skulle punkt 1 i de föreslagna övergångsbestämmelserna i lagförslaget i proposition 1998/99:114 kunna ges följande lydelse: ”1. Denna lag träder i kraft den 31 december 1999 och tillämpas på överföringar och avyttringar som sker den 1 januari 2000 eller senare.”

Utredning om arvsskatt

Bakgrund

Den s.k. Kulturarvsutredningen, som avslutade sitt arbete i september 1996, föreslog att anstånd skulle kunna medges – under högst tio år – med fastställande av arvs- och gåvoskatt som belöper på fast egendom som förklarats som byggnadsminne eller är av beskaffenhet att kunna bli byggnadsminne. Kulturhistoriskt motiverade överkostnader vid reparation och underhåll skulle kunna avräknas som betalning av skatten. Vidare ville utredningen att arvsskatt skulle kunna efterges när fideikommisssegendom i samband med avvecklingen avstås till en bevarandestiftelse. Realisationsvinst skulle inte uppkomma när en fideikommissfastighet överläts till en sådan stiftelse.

I propositionen har inte lagts fram något förslag i frågan.

Motionen

I motion Kr37 yrkande 12 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m) föreslås att riksdagen uttalar sig för att arvsskattereglerna skall utredas från kulturmiljösynpunkt. Enligt motionärerna behöver frågan belysas ytterligare. Då skulle man enligt motionen också kunna utvärdera effekten av att regeringen enligt arvs- och gåvoskattelagen har möjlighet att besluta om befrielse eller nedsättning av arvsskatt i vissa fall med hänsyn till egendomens historiska, vetenskapliga eller konstnärliga värde.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har i propositionen gjort bedömningen att utredningens förslag om anstånd med arvsskatt skulle få mycket begränsad effekt, eftersom kulturhistoriskt värdefulla byggnader normalt är åsatta ett relativt lågt värde. Vidare avser förslaget en relativt stor och heterogen grupp. I den ingår allt från hyreshus i storstäder till herrgårdar. Problemen vid ett generationsskifte är som regel helt olika i dessa fall. Hotbilderna från kulturmiljösynpunkt skiljer sig också starkt.

Utskottet delar bedömningen i propositionen och vill samtidigt nämna att frågor om arvs- och gåvoskattens framtida utformning bereds i Regeringskansliet. Utskottet anser att det inte finns anledning för riksdagen att göra ett uttalande om en särskild utredning av arvsskattereglerna från kulturmiljösynpunkt. Utskottet avstyrker följaktligen motionsyrkandet.

Bakgrund

Regeringen har i några fall genom permutationsbeslut tillåtit att fideikommisssegendom överlåtits till en stiftelse. Kulturarvsutredningen (SOU 1995:128) har föreslagit att det i avvecklingslagen skall införas särskilda bestämmelser som öppnar möjligheten för en fideikommissinnehavare att med tillstånd få bilda en stiftelse med ändamål att bevara egendom av allmänt intresse. Kulturarvsutredningen har därvid nämnt att en överföring till en stiftelse kan aktualisera en dispens från beskattningen enligt regler som tidigare har föreslagits av 1995 års Stiftelse- och föreningskatteskommitté.

Något förslag med särskilda bestämmelser om stiftelsebildning har inte lagts fram i propositionen.

Motionerna

I motionerna Kr37 yrkande 8 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m) och Kr39 yrkande 7 av Inger Davidson m.fl. (kd) föreslås att det skall vara möjligt att överföra fideikommiss till stiftelse.

Utskottets ställningstagande

I propositionen har gjorts bedömningen att en stiftelse mycket skulle likna ett fideikommiss i fråga om verkningar och ändamål. Att tillåta stiftelsebildning skulle enligt propositionen innebära ett väsentligt avsteg från avvecklingslagens huvudsakliga syfte, nämligen att återföra egendomen till vanlig succession. Utskottet gör inte någon annan bedömning i frågan om stiftelsebildning än den som regeringen har gjort och avstyrker motionsyrkandena. Utskottet vill i sammanhanget nämna att Stiftelse- och föreningskommitténs slutbetänkande Översyn av skattereglerna för stiftelser och ideella föreningar (SOU 1995:63) för närvarande bereds i Regeringskansliet.

Stockholm den 19 oktober 1999

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

I beslutet har deltagit: Arne Kjörnsberg (s), Carl Fredrik Graf (m), Lisbeth Staaf-Igelström (s), Per Rosengren (v), Holger Gustafsson (kd), Carl-Erik Hedlund (m), Per Erik Granström (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Ulla Wester (s), Lena Sandlin (s), Marie Engström (v), Rolf Kenneryd (c), Johan Pehrson (fp), Margareta Cederfelt (m), Per-Olof Svensson (s) och Désirée Pethrus Engström (kd).

1. Beskattning vid tillskjutande av egendom till fideikommissaktiebolag

Carl Fredrik Graf, Carl-Erik Hedlund, Marietta de Pourbaix-Lundin och Margareta Cederfelt (alla m) anför:

På fideikommissegendomar finns ofta samlingar vid sidan av fideikommiss-egendomen som utgör viktiga delar av den skyddsvärda kulturmiljön. En möjlighet att avyttra sådana samlingar till ett fideikommissaktiebolag utan reavinstskatt skulle väsentligt öka möjligheten att bevara dem för framtiden. Vi tillstyrker förslaget i motion Kr37 yrkande 9 om ett tillkännagivande till regeringen om en sådan utvidgning av skattefriheten.

2. Utredning om arvsskatt

Carl Fredrik Graf (m), Holger Gustafsson (kd), Carl-Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Margareta Cederfelt (m) och Désirée Pethrus Engström (kd) anför:

Regeringen föreslår i propositionen att Kulturarvsutredningens förslag om anstånd med arvsskatt inte bör genomföras. Skälen för denna bedömning är enligt vår uppfattning så knapphändiga att frågan behöver belysas ytterligare. Vi anser att en vidare utredning om arvsskattereglerna från kulturmiljösynpunkt bör ske. Då skulle man också kunna utvärdera effekten av att regeringen har möjlighet att besluta om befrielse eller nedsättning av arvsskatt i vissa fall med hänsyn till egendomens historiska, vetenskapliga eller konstnärliga värde. Vi tillstyrker följaktligen ett tillkännagivande till regeringen i enlighet med motion Kr37 yrkande 12.

3. Överföring av fideikommissegendom till stiftelse

Carl Fredrik Graf, Carl-Erik Hedlund, Marietta de Pourbaix-Lundin och Margareta Cederfelt (alla m) anför:

Det förekommer att regeringen genom permutationsbeslut tillåter att fideikommissegendom överläts till en stiftelse. Enligt vår mening bör en generell regel som möjliggör stiftelsebildning tas in i avvecklingslagen. Vi förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag som också löser de skattefrågor som aktualiseras i detta sammanhang. Vi tillstyrker motionerna Kr37 yrkande 8 och Kr39 yrkande 7 om ett tillkännagivande till regeringen i fråga om stiftelsebildning.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Motionerna	2
Bakgrund	2
Inledning.....	2
1963 års avvecklingslag.....	4
Skyddet av kulturvärdena vid avveckling av fideikommiss.....	4
Kulturarvsutredningen	5
Utskottet	5
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	5
Överförande av fideikommissegendom till stiftelse.....	6
Beskattning vid tillskjutande av egendom till fideikommiss- aktiebolag, m.m.	7
Arvsbeskattning.....	8
Bolagsordning i fideikommissaktiebolag, m.m.	9
Övriga frågor	10
Hemställan.....	11
Reservationer.....	12
1. Stiftelsebildning (mom. 1), (m)	12
2. Stiftelsebildning (mom. 1), (kd).....	12
3. Reavinstbeskattning av samlingar (mom. 3), (m)	13
4. Arvsbeskattning (mom. 4), (m, kd).....	14
5. Bolagsordning (mom. 5), (m)	14
Bilaga 1: Propositionens lagförslag	15
Förslag till lag om ändring i lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss	15
Förslag till lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fideikommissbo, m.m.....	16
Bilaga 2: Av utskottet föreslagna ändring av punkt 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1963:587) om inkomstbeskattning av fidei- kommissbo, m.m.....	19
Skatteutskottets yttrande 1999/2000:SkU4y	20